

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΙΣ ΣΑΒΑΖΙΑΣΤΩΝ.

Ἐκδίδομεν δύο λίθων ἐπιγραφάς, ὁμοῦ εὑρεθέντων ἐν Πειραιεὶ πρὸ μηνὸς καὶ ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως μερικώτερον δὲν μᾶς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ, ἵνα ἠδυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ ποῦ ἔκειτο τὸ ἱερόν τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, ἐξ οὗ παρωνυμοῦντο οἱ λάτραι αὐτοῦ ἑραρισταί, οἱ στήσαντες τοὺς λίθους τούτους. Τὸ ὄνομα Σαβαζιασταὶ ἐσχηματισμένον κατὰ τὰ Ἀπολλωνιασταὶ Διονυσιασταὶ Σαραπιασταὶ κτλ. νῦν πρῶτον φανεροῦται, αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς ἤδη ἐξ Ἀριστοφάνους Δημοσθένους Θεοφράστου Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων συγγραφέων ἐγνωρίζετο ὡς ὁ κατὰ Φρύγας Διόνυσος. Ὁ δὲ Πειραιεύς, ἐν ᾧ πλείστη ἦτο ξένων ἀνθρώπων συρροή, ὅτι καὶ θεοὺς πολλοὺς ξένους ἐφιλοξένει, ἰδίᾳ ὑπὸ σωματείων, οὐχὶ δημοσίᾳ λατρευομένων, ἐγένετο μάλιστα ἐξ ἐπιγραφῶν γνωστὸν, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας εὐρεθεισῶν. Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν λατρευόντων αὐτοὺς, ἅπερ ἦσαν ἑραρισταὶ, θιασῶται, ὀργεῶνες καὶ περὶ τοῦ εἶ τις ἔστι καὶ ὁπόση διαφορά σημασίας ἐν αὐτοῖς, ἀναγνώτω ὁ φιλομαθὴς τὴν σπουδαίαν πραγματείαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς P. Foucart: Des associations religieuses chez les Grecs. Paris, 1873, ἐν ἣ πραγματεία καὶ περὶ τῆς οὐσίας τῶν ξενικῶν λατρειῶν καὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτῶν ἐπιβροχῆς εἰς τὰ ἦθη τῶν Ἑλλήνων ἢ προσήκουσα ἐξέτασις γίνεται.

Στήλη λίθου Πεντελησίου, ὕψους 1,44, πλάτους 0,37 1/2, πάχους 0,08, τετραυσιμένη τὰ νῦν εἰς δύο συνεχῆ τεμάχια, κάτω δὲ κολοβή, σώζουσα ὅμως ἄνω τὸ ἀετωμάτιόν τῆς μετ' ἀκρωτηρίων, εἶναι ἢ ἔχουσα τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

Θ ε ο (ι .

Ἀγαθὴν τύχην ἐπὶ Θεοκλέους ἄρχοντος Μουνιχιῶνος ἀγοραὶ κυρίαὶ ἔδοξεν τοῖς Σαβαζιασταῖς ἀναγράφαι τὰ ὀνόματα τῶν ἑραρι-

5

στῶν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσας ἐν τῷ ἱερῷ.

ἱερεὺς

Ζήνων Ἀντιοχεύς

10 ταμίας καὶ
γραμματεὺς
καὶ ἐπιμελητῆς
Δωρόθεος Ὁαθεν.
ἑραρισταί

15 Εὐβουλος Σημαχίδης
Βάχχιος Μιλήσιος
Ξενοκλείδης Σουνιεύς
Διοκλῆς Κολωνῆθεν

Ἐπαινος Φαληρεὺς νε-
20 Σωμένης Οἰναῖος

Ἐπαινος Φαληρεὺς πρε-
Διογένης Μακεδῶν
Φαῖδρος Μιλήσιος
Διογένης Ἀμφιτροπῆθεν

25 Ἀπελλῆς Κολωνῆθεν
Ἀπολλόδωρος Τριχορύσιος
Φιλοκράτης Ἐυπεταίων
Θεοδόσιος Ἀχαρνεύς
Κόιντος Προβαλίσιος

30 Ἀρτέμων Λαοδικεύς
Διονύσιος Λαοδικεύς
Δημήτριος Ἀντιοχεύς
Διόδωτος Ἀλιμούσιος
Διονύσιος Ἀλιμούσιος

35 Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος,
Μενέδημος Μακεδῶν
Σήραμβος Αἰθαλίδης
Θεοδόσιος Ἀγνούσιος
Ζώβιος Ἡρακλεώτης

40 Διονύσιος Φλυεύς
Εὐφρόνιος Φαληρεὺς
Εὐρύστρατος Κικυννεύς
Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος πρε-
Διονύσιος Ἑρμειος

45 Σῶσος Μαρωνίτης
Φίλων

- Λύσις Παλληνεύς
 Πλούταρχος Αιγινήτης
 Ἀριστοτέλης Παιανιεύς
 50 Ὠκυμένης Προβαλίστιος
 Πύθων
 Πολέμαρχος Φαληρεύς
 Σωσιγένης Προβαλίστιος
 Ῥόδιππος Ῥαμνούσιος
 55 Σωσιγένης Ἀπαμειεύς
 Φιλόστρατος Κολωνήθεν
 Μενέμαχος Παιανιεύς
 Ἀγαθοκλῆς δημόσιος
 Ἀριστόνικος Ὀθηθεν
 60 Δημήτριος Ἀλωπεκῆθεν
 Ληναῖος Μιλήσιος
 Θέων Ὀθηθεν
 Σωτῆς Ἀναγυράσιος
 Εὐβουλίδης
 65 Δημήτριος Ἀμαξαντεύς

66ον ἐπὶ Μηδείου Μουνιχιῶνος

Σχῆμα γραμμάτων φαίνεται μοι τὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁ ἐν στίχῳ γ'. ἐπώνυμος τῶν Ἀθηναίων ἀρχῶν Θεοκλῆς νῦν πρῶτον γνωρίζεται. Θὰ ἦτο δὲ πλησιόχρονος τῷ Μηδείῳ, τῷ ἐν στίχῳ ξς'. ὅν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Hermann, Griech. Staatsalterth. εὕρισκω τεθειμένον ὑπὸ τὸ ἔτος 116 πρὸ Χρ. ὅπως καὶ παρὰ τῷ Dumont ἐν Fastes éponym. d'Athènes. Ὁ μὲν Μουνιχιῶν ὅτι ἐν τοῖς τῶν σωματείων τούτων ψηφίσμασι πολὺ συχνότερον ἢ ἄλλοι μῆνες ἀναφέρεται ὡς χρόνος καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ ἀγοραὶ (= συνελεύσεις), ἥδη παρατηρήθη ὑπὸ τοῦ Foucart (ἐνθα ἀνωτ. σελ. 16, *) ἀλλ' ὁ λόγος τούτου ἀγνοεῖται.

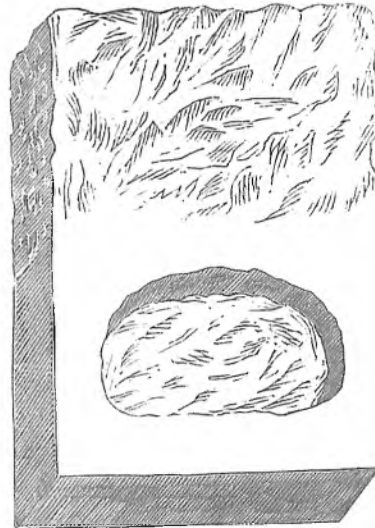
Ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις ὅτι δεκατρεῖς εἶναι ξένοι σὺν καὶ τῷ ἱερεῖ, δὲν παραξενεύομεθα, μᾶλλον δὲ ὅτι καὶ δημόσιος, δηλ. δοῦλος εὐρηται εἷς, ὁ ἐν στίχῳ νη' Ἀγαθοκλῆς. Ὁ δὲ ἐν στίχῳ λθ'. Ζώβιος Ἡρακλεώτης ἴσως σχετιστέος πρὸς τὸν Ζώβιον Ζω-

(*) Ἐξ ἦσαν τότε, τῷ 1873, αἱ μνῆσαι τοῦ Μουνιχιῶνος, δέκα ἐγένοντο νῦν· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μνημῶν δις ὁ Σκιροφοριῶν μνημονεύεται καὶ ἀπαξ ὁ Ἀνθεστηριῶν, ὁ Ἐλαφθολιῶν καὶ ὁ Πυανοφιῶν.

βίου Ἡρακλεώτην, οὗ ὁ ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐπιτυμβ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ὑπ' ἀρ. 1738.

ὑπὸ τὸν τελευταῖον ξς'. στίχον ὑπάρχει ἀκόμη ὀλίγος τόπος, ὡς τριῶν στίχων, πρὸς τὰ δεξιὰ τῶ ὁρώντι κενός γραμμάτων, ἀλλ' ἄδηλον εἰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ οὕτω ἦτο κενός, διότι ἐκεῖ λοξοῦ γενομένου τοῦ θραύσματος ἐξέλιπεν ὁ λίθος. Καὶ τοσαῦτα μὲν συντόμως περὶ τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ δὲ δεύτερος λίθος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὑρεθείς, εἶναι ὡσαύτως Πεντελῆσιος, ἔχει δὲ σχῆμα πλακὸς τοιοῦτο·

μῆκος αὐτοῦ 0,50, πλάτος 0,34 1/2, πάχος 0,09. Τὸ ἀνεξέργαστον αὐτοῦ πρὸς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ μήκους του φανερώνει, ὅτι εἰσεχώρει ποτὲ οἰκοδομικῶς εἰς τοῖχόν τινα καὶ εἶχε θέσιν ὀριζόντιον, δεικνύων τοῖς παριοῦσι τὰ ἐγκεκολλημένα ἐπὶ τῆς ἔξω στενῆς τοῦ πάχους του πλευρᾶς γράμματα· τὸ δὲ ὁρώμενον ἄνω κοίλωμα δὲν ἔχει τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν λείαν, ὥστε νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸ ὡς λεκάνης διὰ ὑγρὸν καὶ ἐπομένως τὸ ὄλον ὡς περιβόραντήριον ἱεροῦ ἐνφοδομημένον πρὸς τὴ θύρα, ὅποσον ἄλλοτε εὐρέθη ἐκ τοῦ ἐν Πειραιεῖ Μητροῦ, ἔχον ὁμοίως ἐμπρὸς ἐπιγραφὴν τὴν δε· Νικίας ταμίας Μητροῦ θεῶν (ἀνέθηκεν)· ἴδε Kekulé, Die. ant. Bildw. im Theseion N° 371· ἀλλὰ πρέπει, νομίζω, νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἡμέτερον λίθον

ὡς πεποιτημένον ἵνα δεχθῆ ἐν τῷ κοιλώματί του ἀγαλμάτιον μετρίου μεγέθους, πιθανῶς τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, συμφυές τῷ σφέλαι, ὅπερ νὰ ἀνέθηκαν οἱ ἀναγεγραμμένοι τέσσαρες ἄνδρες ὡς ἱεροποιοί. Ὅτι δὲ ἱεροποιοὺς εἶχον καὶ αἱ ξενικαὶ λατρεῖαι καὶ δὴ ἐνιαυσίους, γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ ταύτης τῆς νῦν ἐκδιδομένης, ἣτις ἔχει ὧδε:

Οἶδε ἱεροποιήσαντες ἀν-
έθεσαν ἐπὶ Σωσιγένοσ ἄρχον-
Νίκων Εὐτυχιδῆσ
Δημοκλῆσ ; Μαντίθεοσ.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι ἐπιεικῶσ παλαιότερον τοῦ τῆσ ἄλλῆσ ἐπιγραφῆσ. Καὶ ἡ κατάληξις δὲ Σωσιγένοσ ἀντί ρουσ καὶ ἡ τρίστιγμοσ στίξις μετὰ τὸ Δημοκλῆσ εἶναι ἀρχαιότητοσ τεκμήρια. Ὅθεν ἴσωσ δὲν σφαλλόμεθα, ἂν θεωρήσωμεν τὸν Σωσιγένη τοῦτον ὡσ τὸν τοῦ ἔτοουσ 342 πρὸ Χρ. ἄρχοντα καὶ ὄχι ἄλλον ὁμώνυμόν του, ὃν ὁ Dumont θέτει περὶ τὰ 268-263 πρὸ Χρ.

Ἐν Ἀθήναισ, τῆ 26 Φεβρουαρίου 1884.

ΣΤΕΦΑΝΟσ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΑΗσ.

ΤΥΡΡΗΝΙΚΟΝ ΕΓΧΑΡΑΚΤΟΝ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ.

(Ὅρα πιν. 13).

Τὸ ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ πίνακι εἰσ φυσικὸν μέγεθοσ ἀπεικονιζόμενον ἐγχάρακτον κάτοπτρον ἀνήκον τῆ συλλογῆ τοῦ φιλαρχαίου κ. Henry Grun, διευθυντοῦ τῆσ ἐν Πάτραισ Ἴονικῆσ Τραπέζησ, ὅστισ ἐκθύμωσ παρεχώρησέ μοι αὐτὸ πρὸσ ἐκδοσιν (1) ἔχει τὴν ἀκόλουθον παράστασιν. Ἐν τῷ μέσῳ γυνῆ ἐν ποδῆρει χιτῶνι φέρει κράνοσ ἐπὶ τῆσ κεφαλῆσ· παρ' αὐτῆ δ' ἐτέρα μορφή γυναικεία γυμνή, περιβεβλημένην ἔχουσα μόνον τὴν

(1) Ὡσ καὶ προφορικῶσ εἶπεν ἡμῖν ὁ ἀξιότιμοσ κ. Grun καὶ δι' ἐπιστολῆσ του ἐδήλωσεν, ἠγόρασε τὸ κάτοπτρον τοῦτο παρὰ χωρικῶ "Ἑλληνοσ εὐρόντοσ αὐτὸ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ οὐχὶ παρὰ συνήθοουσ ἀρχαιοπόλλου· ὥστε ἐὰν οἱ λόγοι τοῦ πωλητοῦ ᾖνε ἀληθεῖσ, δυνάμεθα πιθανῶσ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ κάτοπτρον εἰσῆχθη εἰσ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺσ ἀρχαίουσ ἤδη χρόνοουσ. Ὅτι δὲ τὸ κάτοπτρον εἶνε Τυρρηνικὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἔξωθεν εἰσαχθὲν εἰσ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τούτου οὐδεὶσ καὶ ἄκρω δακτύλῳ γευσάμενοσ τῆσ ἀρχαιολογικῆσ ἐπιστήμησ δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ. Τὸ ζήτημα λοιπὸν ἐνταῦθα εἶνε μόνον, ἐὰν τὸ κάτοπτρον εἰσῆχθη κατὰ τοὺσ ἀρχαίουσ χρόνοουσ, ἢ νῦν διὰ τῆσ ἀρχαιοκαπηλίας. Ἡμεῖσ ἔχομεν λόγουσ ἰσχυροὺσ διὰ νὰ πιστεύσωμεν τὸ δεύτερον, ὅτι δηλαδὴ εἰσῆχθη νῦν διὰ τῆσ ἀρχαιοκαπηλίας· τοὺσ λόγουσ ὁμωσ τούτουσ ἐπειδὴ οὔτε τοῦ παρόντοσ χρόνου, ἀλλ' οὔτε πρὸ πάντων τοῦ παρόντοσ τύπου εἶνε νὰ ἐκθέσωμεν, παραλείπομεν. Ἰσῶσ δ' ἄλλοτε ποτε, ἐὰν κριθῆ ἀναγκαῖον, γράψωμεν περὶ τοῦ ζητήματοσ τούτου, σχετιζόμενου στενῶσ πρὸσ τὰ διάφορα εἶδη τῆσ ἐμπορίας τῶν ἀρχαίων καὶ πρὸσ τὰσ προελεύσεισ τῶν ἐν τοῖσ διαφόροισ τύποισ τῆσ Ἑλλάδοσ εὐρεθέντων κατόπτρων.

δεξιὰν κνήμην λεπτῶ ἐνδύματι, στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆσ ὀσφύοσ· ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν δύο τούτων κεντρικῶν μορφῶν δύο νεανία ἐνδεδυμένοι βραχὺν ἀχειρίδωτον χιτῶνα καὶ ἐπὶ τῆσ κεφαλῆσ κάλυμμα παρεμπερὲσ κράνει φέροντεσ, στηρίζουσιν ἐκάτεροσ τὸν ἀριστερόν βραχίονα ἐπὶ κίνοσ· ἄνω ἐν τῷ ἐδάφει παρατηρεῖται ἀέτωμα· ἡ ὄλη παράστασισ περικλείεται κύκλῳ ὑπὸ ἐμπλέκτου (entrelacée) κοσμήματοσ. Ἡ λαβὴ τοῦ κατόπτρου χωριστὰ ὑπὸ τὸν δίσκον ἀπεικονιζόμενη, ἔχει καλὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον, ὡσ βλέπει τισ ἐπὶ τοῦ πίνακοσ. Ἡ διατήρησισ δ' αὐτοῦ εἶνε ἀρίστη, ἢ ἐργασία ὁμωσ ἐπιεικῶσ ἀμελήσ.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ κατόπτρου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὀρισθῆ ἐπ' ἀκριβέσ. Τὸ ἑλληνικὸν ὁμωσ ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον ὁ τεχνίτησ εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν εἰσ τὴν ἐξεργασίαν τῆσ παραστάσεώσ του, ὡσ θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντεσ, ἢ ἐρωτικὴ ὑπόθεσισ αὐτῆσ, τὸ γυμνὸν τῆσ ἐν τῷ μέσῳ γυναικείασ μορφῆσ, τὸ ἀντωπὸν τοῦ προσώπου, μάλιστα δὲ ἡ δεδηλωμένη αὐτῆσ αἰδῶσ, πάντα ταῦτα εἶνε τεκμήρια πείθοντα ἡμᾶσ νὰ κατατάξωμεν τὸ κάτοπτρον εἰσ τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν περίοδον τῶν Τυρρηνικῶν